

REMISSYTTRANDE

Datum
2024-11-11

Dnr
2024/4826

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
kopia: ju.L5@regeringskansliet.se

Betänkandet Ett ändamålsenligt samhällsskydd. Vissa reformer av straff- och straffverkställighetslagstiftningen (SOU 2024:48) (Departementets diarienummer Ju2024/01558)

Justitiekanslern anser att de förslag som utredningen lämnar och de bedömningar som görs i huvudsak framstår som väl avvägda och ändamålsenliga.

Justitiekanslern delar även de bedömningar som görs när det gäller de alternativa lagförslag (avsnitt 20–23) som inte förordas av utredningen. Detta främst mot bakgrund av att förslagen, utifrån uppdraget att se över hur straff- och straffverkställighetsföreskrifterna ska vara utformade för att öka samhällsskyddet på ett robust och bestående sätt, på sikt inte framstår som mer ändamålsenliga än redan befintliga möjligheter i kombination med övriga föreslagna åtgärder.

När det gäller förslaget till en ny tidsbestämd påföljd, säkerhetsstraff, har Justitiekanslern följande synpunkter.

Frågan om en ny påföljd av det slag som utredningen föreslår ska införas eller inte är i första hand en politisk bedömning. Justitiekanslern kan konstatera att utredningen dels har gjort en noggrann genomgång av vilka krav som Europakonventionen ställer på utformningen av en sådan påföljd, dels redogör för vilka avvägningar som lagts till grund för slutsatsen att en sådan påföljd ska föreslås.

För det fall att en ny påföljd i enlighet med utredningens förslag ska införas observerar Justitiekanslern följande vad gäller lagstiftningens utformning.

I såväl utredningens överväganden (s. 418 ff) som i författningskommentaren till 33 kap. 1 § brottsbalken (s. 978) framgår att säkerhetsstraffet ska vara subsidiärt till fängelse på livstid och rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. I författningsförslaget anges i 33 kap. 1 § första stycket 2 brottsbalken dock vad gäller subsidiariteten i förhållande till rättspsykiatrisk vård endast ”rättspsykiatrisk vård”, det vill säga utan angivande av att denna ska vara förenad med särskild utskrivningsprövning för att säkerhetsstraff inte ska vara möjligt. Även om det i de situationer som säkerhetsstraffet är tänkt att tillämpas sällan lär vara aktuellt med rättspsykiatrisk vård utan särskild utskrivningsprövning bör det likväl framgå av lagtextens ordalydelse att en sådan påföljd inte utesluter utdömmande av säkerhetsstraff.

När det gäller frågan om vid vilka straffvärden säkerhetsstraffet ska kunna bli aktuellt har utredningen föreslagit fyra års fängelse när gäller återfalls-situationen och (vilket inte framgår av lagtextens ordalydelse) sex år i seriebrottssituationen (s. 422 ff). Utan att ha några synpunkter på de exakta nivåer där säkerhetsstraff ska kunna aktualiseras vill Justitiekanslern uppmärksamma det förhållandet att det på senare tid har skett en mängd förändringar av straffskalorna för olika brott och att det för närvarande pågår en utredning som ser över straffskalorna och påföljdssystemets utformning. För det fall att ytterligare straffskärpningar sker kan detta medföra att fler brott kan komma att leda till säkerhetsstraff än de som utredningen har kunnat utgå från. Även eventuella förändringar av straffmätningen avseende flerfaldig brottslighet kan få den konsekvensen. Mot bakgrund av att utredningens utgångspunkt har varit att säkerhetsstraffet ska vara förbehållet de allra allvarligaste fallen av återfalls-/seriebrottslighet bör denna fråga bevakas under det fortsatta lagstiftningsarbetet, för att proportionaliteten gällande vilka brott som kan kunna leda till ett säkerhetsstraff ska upprätthållas.

Enligt förslaget ska säkerhetsstraffet träda i stället för bland annat fängelse på viss tid om dessa påföljder verkställs samtidigt, i likhet med vad som redan idag gäller för livstidsstraffet enligt 26 kap. 25 § brottsbalken. Justitiekanslern har i och för sig inga invändningar mot den grundläggande tanken bakom förslaget i denna del. Lagtexten har dock i denna del utformats på så sätt att det anges att vad som gäller för dom på fängelse på livstid ska gälla även vid dom på säkerhetsstraff. Till skillnad från livstidsstraffet så föreslås dock säkerhetsstraffet ha en redan vid domen fastställd maximitid, som därtill kan vara kortare än vad fängelsestraff på viss tid kan bestämmas till. Det kan alltså med den föreslagna utformningen uppstå en situation (låt vara att det kanske inte är särskilt sannolikt) där ett säkerhetsstraff ska träda i stället för ett tidsbestämt fängelsestraff som är längre än den maximitid som angetts för säkerhetsstraffet i fråga. Det framstår som osannolikt att detta är avsikten, men det saknas överväganden kring detta och det berörs inte heller i författningskommentaren.

Ärendet har föredragits av Lars Halvarsson och Rebecca Boavida Åkerman.

På Justitiekanslerns vägnar

Anna Falk